

kunniantunnon luovuttaminen”. Samoin hänen väitteensä kasvatuksesta, että on tarkoituksen mukaista, että jätetään ainakin osa kasvatuksesta niille, jotka ovat siitä huvitetut, jotta äidit voisivat muutakin toimittaa. Uskonosta hän väittää, että “nyt jo on päästy siihen ymmärrykseen, että se on yksityisasiä” ja että “sosialidemokratia ei tule varsinaisesti pappeja asettamaan”. Ja hän on samaa mieltä kuin Bebel ennen kuolemaansa, että “valtiollisessa puolueessa voivat täydellisen yksimielisyyden ohessa lopputarkoituksesta mielipiteet suurestikin poiketa toisistaan, niin pian kuin tulee kysymys voimakeinoista (huom.!), joilla vastustaja on voitettava. Niin sosialistienkin keskuudessa. Olisi tyhmää, jos sosialistinen ryhmä, vaikka se pitääkin vissiä keinoa paraimpana yhteisen asian perille ajamiseksi, tahtoisi julistaa tämän ainoaksi keinoksi. Todellisuudessa tulee sosialismi käyttämään lukemattomia mahtikeinoja, kunhan se vain voi koota riittävän joukon puoluelaisia yhden tarkoituksiperästään selvillään olevan ja päättäväisen johdon alle”.

“Sosialismi on nyt jo (v. 1894) laajalle levinnyt valtiollinen puolue” ja “me tulemme läheisessä tulevaisuudessa pääsemään jokaisen oikein ja järkevästi (sic!) ajattelevan ihmisen päämäärään, kaikkien riistonalaisten proletaarien kaipaamaan, koko ihmiskunnan ensimmäiseen yleiseen vapautukseen”.

Joulusoihtu (Turku) 1913.

CHARTISMI*

*) Vaikka Sidney ja Beatrice Webb (Hist. of trade unionism s. 158) jo v. 1894 väittivät, että Chartismin historian kirjoittaminen olisi Englannin kansanvaltaisuukselle sangen hyödyllinen, on vasta v. 1913 ilmestynyt ensimmäinen kelvollinen yleishistoria siitä: Bear Geschichte des Sozialismus in England, siv. 223—419. Chartisti Gammangen teos (History of the ch. mov. 1854) ei ole tyydyttävä. Vanhempia lähtelmiä on: Brentano, Die engl. Chartistenbewegung, Preuss. Jbbr 1874; Carlyle, Chartism, London 1839; Holyoake, Sixty years of an agitators life, 1892; Jephson, The platform 1892; Lovett, Life und struggles of W. Lovett, 1876; McCathy, History of our own times 1886; Tildsley, Entstehung u. ökon. Gr der Chartistenbew. 1898 (runsaasti eksyttäviä painovirheitä), Wallas, Life of Fr. Place 1898; Walpole, History of Engl. 1878/86; johon vielä voi liittää Socialdemokratische Bibliothek XVI ja Jensen-Björgberg. Socialdemokr. Aarhundraede I, sivu 90—116.

Tunnettu taloustieteilijä Lujo Brentano on (B. Webb, die brit. Gen.-bew. siv. 229) lausunut, että chartismi (lue' tschartismi) oli "ensimmäinen sosiaalidemokraattinen liike yleensä" ("die erste s. d. Bewegung die es gegeben hat") ja vaikka esim. Wört. der Staatswis. (1, 511) tätä väitettä on vastustettu, on se kuitenkin oikea. Thomas Carlyle väitti taas Chartism nimisessä, v. 1839 julaistussa kirjoituksessaan (1 luku): "Chartismin perussyö on painava, syvälle juurtunut, laajalle levinnyt, ei johdu eilispäivästä eikä suinkaan loppu tänään eikä huomenna". Se kesti tosiaan runsaasti 10 vuotta: alkoi 1838 (1837) ja loppui 1848. Näistä syistä lienee esitys sen vaiheista ja varsinkin sen syistä ja seurauksista, niinkuin sen opeista tervetullut.

Työväen tila Englannissa 19 vuosisadan alussa oli sangen kurja. Friedrich Engels on siitä luonut sangen laajan ja valaisevan kuvan klassillisessa teoksessaan Die Lage der arb. Klasse in England (toin. pain. 1892), joka ensin ilmestyi vähän ennen kommunistista manifestia ja chartistisen liikkeen loppuessa.*)

Maalaisväestön tila muodostui ilmeisesti niin kuin yleisesti Marx Kapitalissaan, juuri englantilaisia oloja silmällä pitäen ja vielä laveammin Kautsky suuressa teoksessaan Die Agrarfrage on esittänyt. Suurviljelys nieli yhä selvemmin pikkuviljelyksen; Plinius lausui ennen Italian viljelyksestä: "latifundia perdidere Italiam" ja näin kävi Englannissakin: pikkuviljelykset joutuivat yhä enemmän suurviljelijäin käsiin, jotka tilojaan hoitivat vuokraajien välityksellä. Mutta mitä enemmän tämä tapahtui, sitä höllemmäksi kävivät nuo entiset patriarkaaliset olot: työntekijä ei enää ollut työnteettäjän käsityksen mukaan muuta kuin elävä kone, jonka jälkimäinen heitti maantielle, niin pian kun katsoi sen itselensä edulliseksi. Ja kun konetyö maanviljelyksenkin alalla tuli yhä tavallisemmaksi, kasvoi työttömien luku

*) Vaikka tämä kirja suurimmaksi osaksi (paitsi 18 siv. "johdantoa") perustuu Engelsin omiin havaintoihin — hän oleskeli kauan, kuten Marxkin, Englannissa vert. Kautsky, Fr. Engels 1908 — kehittää Brentano väittää, että se "suureksi osaksi" on käyttänyt Gaskellin monessa suhteessa epäluotettavaa The manufacturing population of England nimistä teosta. (Ilmest. 1833).

yhä uhkaavammaksi ja silloin luonnollisesti palkat laskeutuivat. Tavallinen palkka oli silloin maalaistyössä 7—10 Smk. viikossa — siinä kaikki! Lisätuloja voi maalaistyöntekijä hankkia salametsästyksellä — mikä ammatti onkin hyvin tunnettu niitä aikoja kuvaavista romaaneista — mutta ammatti oli sängen ikävä ja vaaranalainen. Toiselta puolen taas kasvoi maanomistajain rikkaus sillä, että Napoleonin sodan aikana viljatutuotanto laskeutui muissa maissa eikä Englanti kontinentaalisynteenin nojalla saanut sanottavasti viljaa ulkoapäin, sen jälkeen viljatullit tämän tuonnin melkoisesti rajoittivat. Mutta nämä rajoitukset tuottivat vaan maan ja pääoman omistajille enennettyjä tuloja, joista eivät työntekijät missään määrin, ei välillisesti eikä välittömästi, tulleet osallisiksi.

Samaan suuntaan kulki teollisuustyöväestön kehitys. Teollisuustyöläisetkin joutuivat päivä päivältä ilmeisemmin työnteittäjien valtaan ja käsitettiin ainoastaan "hands'iksi" eli pelkiksi ostettaviksi työvoimiksi. Koska tämä on jotenkin yleisesti tunnettu tosiasia, johtuen itse tuotantojärjestelmästä, en siihen laveammin kajoa, sitä kuvaa hyvin myöskin Englannin tunnettu konservatiivinen johtaja Disraeli romaanissaan "Sibyl". Asunnot olivat mitä viheliäisimmässä tilassa ja sängen epäterveelliset; ruoka semmoista, joka ei muille kansanluokille mitenkään kelvannut, usein väärennetyäkin; vaatteet aivan riittämättömät vuoden aikaan ja Englannin ilmanalaan katsoen.

Yhä enemmän jakautui kansa, kuten Carlyle sanoo, kahteen vastakkaiseen luokkaan: rikkaihin ja köyhiin. Rikas ja köyhä seisoivat vastatusten kuten kaksi eri kansakuntaa, jotka elävät vieretysten, mutta tuntevat ja ajattelevat aivan toisin — jonka tähden ei voinut puhua mistään yleisestä mielipiteestä, vaan ainoastaan eri kansanluokkien mielipiteistä — he ymmärsivät toisiaan niin vähän kuin jos olisivat syntyneet maan eri vyöhykkeissä.

Se on totta kyllä, että Englannissa kansallis-varallisuus kasvoi äärettömästi, mutta se tuli yksinomaan porvariluokkien hyväksi. Ja se on myöskin tunnustettava,

että englantilaiset eivät olisi jaksaneet kukistaa Napoleonia ihmiskunnan edistyksen edistämiseksi, ellei teollisuuden suuren kohoamisen kautta Englannin kansallisarallisuus olisi niin tuntuvasti kohonnut tahi oikeammin ellei tämä kansa olisi täten jaksanut kantaa suunnattomasti kohonnutta valtiovelkaansa — sodan loputtua 21½ miljaardia Smk. Sängen sattuvasti lausuu Engels: "Teollisuuden mullistuksella on Englannille sama merkitys kuin Ranskalle valtiollisella ja Saksalle filosoofisella mullistuksella, ja 1760 ja 1844 vuosien Englannin väli on ainakin yhtä suuri kuin ancien regimen (= valankumousta edellä käyvän) ja heinäkuun vallankumouksen Ranskan väli. Mutta tämän teollisuuden tähdellisin hedelmä on Englannin köyhälistö". Mutta sama köyhälistö oli, kuten, sanottu, varsinkin siihen aikaan, vallan kurjassa tilassa.

Monet muut syyt itse tuotantojärjestelmästä johtu-
vien lisäksi enensivät tätä kurjuutta. Tuo suunnaton valtiovelka nieli jo pelkissä koroissa vuosittain 800 milj. Smk., mikä summa korvattiin etenkin välillisten s. o. kansan köyhiä kerroksia rasittavien verojen kautta. Ja kun nämä 1819 vuoden perästä vielä lisäksi olivat suoritettavat kullassa, mikä muutos tietysti kohotti raharvon, kävivät ne köyhälle kansalle yhä painostavamiksi. Yläluokat ymmärsivät Englannissakin välillisten verojen taakan pääasiallisesti kohdistuvan alempiin kansaluokkiin, koska porvarit eivät mitenkään v. 1840 suos-
tunenet näitten välillisten verojen vähentämiseen (ehdotus Fielder). — Englannin monivuotiset sodat olivat pitä-
neet kauvan kotoa poissa suuret määrät "hands", mutta kun rauha v. 1815 solmittiin ja kaikki nuo lukuisat joukot palasivat kotiin, saivat työnteettäjät ylen riittävästi työntekijöitä entisten lisäksi ja palkat laskeutuivat. Ja sama oli seuraus huonommin palkattujen naisten ja lasten yhä enenevästä käyttämisestä maanviljelyksen ja teollisuuden palveluksessa. Ja siihen aikaan oli hyvin tavallista, että vaimo ja vanhemmat lapset olivat työnteettäjän työssä, mutta perheen varsinainen tuki, mies, istui työnpuutteen takia kotona ja hoiti pienempiä lapsia!

Kaiken tämän päälle tulivat erittäinkin vv. 1837—39 sangen huonot vuodentulot ja kauppakriisit.

Mutta enemmän kuin mikään muu syy tuotti uusi vaivahoitolaki vuodelta 1834 kurjuutta ja ehkä vielä enemmän mielenkarvautta Englannin työväestön piiriin. Sitä ennen voimassa oleva kuningatar Elisabethin laki sääsi pitäjän avustusta, ellei työntekijän palkka noussut vissiin minimimäärään. Uusi laki sitä vastoin määräsi, että vaivaisapu annettaisiin melkein yksinomaan in-door-apuna s. o. jokainen vaivainen velvoitettaisiin menemään varsinaisena vaivaisena vaivaishuoneeseen, jossa apu supistettiin varsin niukaksi. Epäilemättä oli Malthus opillaan alkusyynä tähän toimenpiteeseen, ainakin niissä, kuten James Mill, John Stuartin isässä, jotka olivat ajattelempaa väkevää. Malthus näet opetti, että ruoka-ainekset maan päällä ajan pitkään eivät riittäisi ravitsemaan yhä enenevää ihmistulvaa ja että sen takia itse luonto kurjuuden kautta pitää huolen siitä, että liikanaiset ihmiset poistuvat. "Köyhä tulee luonnon juhlapöydälle eikä löydä siellä itsellensä mitään tyhjää paikkaa — hän asettuu kuitenkin istumaan, mutta luonto käskää häntä menemään tiehensä, sillä eihän asianomainen ole ennen syntymistään ensin kysynyt yhteiskunnalta, tahtooko se hänet vastaanottaa". Tämä armoton oppi soveltui tietysti erittäin hyvin pääomanomistajille, jotka eivät tahtoneet mitään muutosta olemassa olevissa taloudellisissa oloissa ja, kuten Engels ivallisesti huomauttaa, se olisikin erinomaisen tepsivä, jos vaan köyhälistö luopuisi lasten synnyttämisestä ja suostui nälkäkuolemaan. "Mutta köyhälistö on päinvastoin saanut päähänsä, että juuri he ahkeroine käsineen tässä maailmassa ovat tarpeelliset ja rikkaat herrat kapitalistit, jotka eivät mitään tee, oikeastaan ovat joutavat ainekset". Tietysti oli uusi vaivahoitolaki työväelle sangen nöyryyttävä, samalla kuin se kerrassaan pimensi melkein jokaisen työntekijän vanhuuden, vieläpä jo varsinaisen työkykyajankin päivät. Yleinen oli sentähden Englannin työväestössä se mielipide, että valtaan päässyt tehdasporvaristo oli keksinyt tämän lain pakoittaakseen siten työ-

väestöä työhuoneen niukan avun pelosta suostumaan vaikka minkälaisiin työpalkkaehtoihin. Ja tässä he epäilemättä olivat aivan oikeassa. Carlyle, tuo yläluokan paha omatunto, lausui suoraan: "Jos köyhälistöä pahoin pidellään (vaivaistaloissa), täytyy sen välttämättömästi vähentyä luvussa. Se on kaikille rotanpyytäjille tunnettu salaisuus: tukkikaa kaikki jyvääitan käyttävät, ahdistakaa noita eläimiä alituisella kissan nau'unnalla, melulla ja loukuilla ja nuo ikävät vieraat häviävät ja jättävät rakennuksen. Vielä lyhyempi keino olisi arsenikin käyttö, ehkäpä lievempikin, jos se vaan olisi luvallinen".

Voiko siis kummastella, jos sama Carlyle kuvaa Englannin silloisen työväestön käsityksen maailmasta seuraavasti: "Tämä ei ole heille mikään kodillinen talo, vaan kolkko vankila, täynnä kurjaa hyödytöntä piinaa, kapinanhenkeä, vihaa, katkeruutta itseänsä ja kaikkia ihmisiä vastaan. Onko se viheriä, kukkainen maailma, jumalan luoma ja ohjaama tahi joku synkkä, kuohuva helvetti täynnä vitrioolisauhua, pumpulitolmaa, pohmelohuutoa, raivoa ja työtuskaa, perkeleen tekemä ja hallitsema?" Sidney Webb leimaa samoin työväen mielialan "hillitsemättömäksi tyytymättömyydeksi ja valjuksi vihaksi" ("fierce discontent and sullen anger"). Ja tämänmoisen mielialan vallassa se toimikin. Vaikka koneitten särkeminen tuotti kuoleman oikein v. 1812 säädetyn lain nojalla, tapahtui tällaisia rikkomisia ehtimiseen. Eikä se ollut muuta kuin aivan luonnollinen epätoivon purkaus, kun tietää, että esim. koneellinen kutomakone vähässä ajassa teki 80,000 ihmistä leivättömiksi. Rikkaudet lisääntyivät yleensä vv. 1805—30 noin joka 5 vuodessa kaksinkertaisesti, mutta väestö vaan 30 vuodessa samassa määrässä, varsinkin olivat murhapoltot tavalliset. Todelliset kapinat puhkesivat ilmi esim. vv. 1825—26.

Yläluokka oli kauhean pelon valtaamana. Ymmärtämättömyys — ja tämä ymmärtämättömyys on periytynyt meidän päiviimme saakka — väitti, että koko kiihtymys johtui tunnottomien kiihoittajien yllytyksestä. Ainoastaan Carlyle ja muutamat ymmärtäväiset porvarit

olivat toista mieltä.*) Carlyle tunsi englantilaisen porvaristonsa ja hän on siitä *Past and Present*: teoksessa ja myöhemmin *Latter Day's Pampflets*'issa antanut kuvauksen, joka ei suinkaan ole imarteleva ja jonka voisi resymeerata Engelsin lauseeseen: "Sille ei ole mitään olemassa, joka ei yksinomaan rahan takia olisi olemassa, itse porvaristo siihen luettuna; sillä se ei elä minkään muun takia kuin rahan hankintaa varten; se ei tunne muuta autuutta kuin sen, jonka nopea rahansaanti tuottaa, ei muuta surua kuin sen kadottaminen". Mutta Englannin työnantajat eivät välittäneet enemmän Carlylen saarnoista kuin Oweninkaan kehoituksista: 2,000 vuotta ja enemmänkin on koetettu ihmisten itsekkäisyyttä kuullettaa saarnaamalla, että ihmisten sisällisellä kääntymisellä ihmeitä saataisiin aikaan — vertaa Tolstoin oppia — mutta sato on ollut suunnattoman pieni ja aivan mitätön verrattuna siihen, mitä esim. Ranskan suuri vallankumous, jos kohta vaan varsinaisen porvariston hyväksi, sai aikaan. Ainoa oikea tie on tietysti ulkonaisten ihmisiä ympäröivien olosuhteitten muuttaminen perinpohjaisella tavalla, joka taas saadaan aikaan yhteiskunnan vallan ja vaikutuksen siirtämisellä alakynteeseen joutuneen kansankerroksen käsiin, kuten pääasiassa kansainvälinen sosialidemokratia tavoittelee ja yhä enemmän saavuttaa.

Ja tämän yksinkertaisen tosiasian rupesi Englanninkin työväestö yhä selvemmin kärsimystensä kukkullalla ymmärtämään. He näkivät, että "laki polkee köyhän ja rikas säättää lain". Ja sen takia selveni sille päivä päivältä, että köyhälistön piti saada valtaansa lakia säättävä koneisto pääasiallisesti yleisen äänioikeuden avulla.

Kysymys yleisestä äänioikeudesta on oikeastaan aatteellisesti kotoisin Englannista, eikä Ranskan vallankumouksen lapsi. Voi ennen sanoa, että se on Amerikan vapauden julistuksen hedelmä. Sillä sen esitti en-

*) Tässä oikoon mainittu prof. Schulze-Gaevernitz'in, Brentanon oppiaan lausunto tämän johdosta (*Z. Soc. Frieden* I. 72, 73): "Suuri ja laajoja kerroksia kääntävä mullistus ei synny ilman syyttä eikä milloinkaan ilman hallitsevien luokkien syyttä, jota vastaan se kääntyy."

sin v. 1775 eräs upseeri Cartwright (lue: Kartreit,) joka oli oleskellut Amerikassa vapauden hengen puhaltaessa, kirjassaan "Lainmukaisten oikeuksien selvittäminen ja puolustaminen". Tämä kirja sisältää jo pääasiallisesti ne vaatimukset, joita chartismi sitte niin innokkaasti kannatti. Richmondin herttua esitti v. 1780 yleisen äänioikeuden vaatimuksen Englannin ylähuoneessa (!) — tuloksetta — ja häntä kannatti "hänen kuninkaallisen majesteetinsa alamaisen oppositiorin" johtaja Fox, vieläpä vihdoinkin itse William Pitt. Mutta kun Ranskan vallankumous kävi yhä radikaalisemmaksi, säikähtyivät, kuten aina, nuo porvarilliset valtiomiehet ja vetäytyivät pois asiasta; sitten syntyi Englannissakin ankara reaktio (vanhoillisuus) ja vasta 1830 vaiheilla heräsi tämä harrastus uudelleen. Työväestö yhtyi keskiluokkaan toimeenpannukseen 1832 vuoden suuren reformilain sillä edellytyksellä, että kun keskiluokka, s. o. vapaamielinen porvaristo, pääsisi valtaan, veisi se uudistukset eteenpäin työväenkin mielen mukaan. Mutta tässä toivossa he suuresti pettyivät, kuten köyhälistö Ranskan suuressa vallankumouksessakin. Pelko ja yksinomaan pelko, varsinkin keskiluokan ja työväen uhkaus ottaa ulos rahansa kaikista pankeista pakotti kyllä vanhoilliset peräytymään, mutta voitto koko puuhasta lankesi toistaiseksi porvaristolle. Ja se, joka tuntee ja hyväksyy Marx'in historiankäsityksen, tietää sanoa, että näin täytyi välttämättömästi ja luonnollisesti käydä: vasta porvariston voiton perästä tulee köyhälistön; se tulee myöhemmin, mutta se tulee yhtä varmasti.

Mutta yhtä luonnollista on, että työväestö tunsii valtavaa pettymystä porvariston menettelystä. V. 1836 perustettiin Lontoossa yleinen pääkaupungin työväenyhdistys ("the London workingmens association"), joka jo samana vuonna m. m. julisti, että sen jäsenet yhtä vähän luottavat vapaamieliseen kuin vanhoilliseen puolueeseen, koska he luulevat, että molemmat puolueet yhtä suuressa määrässä ovat oikean lainsäädännön vihollisia ja "vastustavat rauhan ja onnen palauttamista maahan" ja se vaatii tarkoituksensa saavuttamiseksi v. 1837 "yleistä

äänioikeutta, salaista äänestystapaa, vuotuisia parlamenttivaaleja, yhtä suuria vaalipiirejä, yhtäläistä vaalikelpoisuutta katsomatta omaisuuteen, sekä ylläpitokustannuksia kansan edustajille”. Näin syntyi tuo kuuluisa “kansanjulistus” (people’s charter) kuusine pykälineen, joka virallisesti julistettiin v. 1838 ja jonka takana silloin jo oli miljoona ihmistä. Tähän tulokseen vaikutti etupäässä lord Russell’in kopea vastaus enempiä reformeja vaativille parlamenttissa edellisenä vuonna: että vaalireformi nyt muka oli saanut lopullisen muotonsa. Vapaa mielinen ministeristö, joka ei enää tahtonut taipua enempään uudistuksiin, joutui luonnollisesti työväestön silmissä yhä huonompaan huutoon ja kukistuikin vihdoin v. 1840 juuri työkansan vihan vaikutuksesta.

Julistuksen pykälistä päättäen voisi helposti tulla siihen käsitykseen, että chartistinen liike yksinomaan oli luonteeltaan valtiollinen liike. Mutta kuten jo edellisestä esityksestä käypi selville, oli valtiollinen suunta ainoastaan välikappale sosiaalisten tarkoitusten saavuttamiseksi. Chartistit sanoivat suoraan ja peittelemättä: “valtiollinen valta on meidän välikappaleemme, yhteiskunnallinen onni tarkoituspärimme”. Heidän pääjohtajansa, irlantilainen asianajaja ja “aikansa suurin kansanpuhuja” O’Connor julisti, että “chartismi ei ollut sen enempää eikä sen vähempää kuin työväenkysymys”; “chartismi on veitsi- ja kahvelikysymys, leipä- ja juustokysymys”, huudahti kuulijoille intoileva metodistipappi Stephens (lue Stiivens), joka, niinkuin Oastler (lue Oostler), ainakin alkuansa oli liittynyt chartismiin kostaaksensa vapaamielisille, jotka ajoivat vanhoillisten etuja likeisesti koskevaa viljatullin poistamista.

Chartismin oppia saarnattiin ympäri maata mahdavamissa kansankokouksissa, myöskin öisissä kokouksissa soihtujen valossa, joissa pidettiin välistä hyvinkin kiihoittavia puheita: m. m. äsken mainittu Stephens keran sanoi, “ettei kansan tarvitsisi pelätä hallitusta, koska sillä aina oli ase, jota lapsikin voi käyttää: olkitukko ja pari tulitikkua, jota keinoa vastaan eivät hallituksen sadat tuhannet sotilaat mitään voisi.” Liikkeen äänen-

kannattaja oli etenkin "Pohjoistähti" (The northern star), jossa varsinkin alussa O'Brien, chartismin "koulumestari," kuten Liebknecht saksalaisessa liikkeessä, julkaisi sangen etevät ja sisältörikkaat mieltemänsä liikkeen taoudellisesta pohjasta.

1839 v. alussa kokoontui Lontoossa varsinainen "kansanparlamentti" (verrattava Ruotsin "folkriksdage-niin" tahi meidän ehdotettuun kansaneduskuntaan suurlakon aikana), chartistien toimesta. Se antoi työväestölle sangen merkillisen julistuksen, jonka pääponnet selvästi kuvaavat chartistisen liikkeen silloista luonnetta. Ne olivat asetetut kysymysten muotoon. Työkansalta kysyttiin: tahtoisivatko he kansanparlamentin pyynnöstä ottaa ulos kaikki rahansa pankeista ja rahalaitoksista (siis sama keino, jolla uhattiin, kun 1832 v. reformi oli riippumassa); suostuisivatko he vaihtamaan kaikki paperirahansa metallivaluuttaan (1819 oli Englannissa säädetty kultakanta, joka tietysti kohotti rahan arvon ja teki köyhälistön maksuvelvollisuuden raskaammaksi); ryhtyisivätkö yleiseen työlakoon eli "pyhän kuukauden" viettämiseen; olivatko valmiit *ase kädessä kuin vapaat miehet* puolustamaan lakeja, esi-isiltä perittyjä laillisia oikeuksia; tahtoisivatko asettaa omia chartistisia parlamenttiehdokkaita; olisivatko järkähtämättömiä puolustamaan vainoa vastaan kaikkia, jotka ehkä saisivat kärsiä okean asian tähden; ja tahtoisivatko lujasti ja tinkimättömästi pysyä kiinni *koko "kansanjulistuksen"* toimeenpanemisvaatimuksessa. Tämä julistus vierotti chartistisesta liikkeestä suurimmaksi osaksi ne porvariainekset, jotka vielä syystä tai toisesta siinä olivat mukana olleet ja liike kävi yhä kiihkeämmäksi. Kuitenkin päätettiin ensin ryhtyä täysin rauhalliseen keinoon: adressin jättämiseen parlamentille, jonka alle kerättiin 1,250,000 allekirjoitusta. Mutta parlamentti, jossa enemmistönä pöyhkeili äsken valtaan päässyt vapaamielinen rahaporvaristo, ei adressista välittänyt; se raukesi, pääasiallisesti sisällisen eripuraisuuden kautta chartistisessa liikkeessä, jossa jällelle jääneet porvarilliset ainekset nähtävästi asian pilasivat. Mutta nyt vasta nousi jymy Eng-

lannin syvissä riveissä. Yhteentörmäyksiä syntyi järjestysvallan ja työväestön välillä, ankarin Birminghamissa heinäkuun keskivaiheilla, jotka herättivät kauhua yläluokan piireihin. Englanti oli muka perikadon partaalla. Sotaväki kukisti kapinan, mutta Carlyle väitti, että vaikka chartismi sotavoimien avulla näyttikin kukistuneelta, oli sen elävä henki vielä vireillä. Ja se heräsiikin uudelleen v. 1840, jolloin "Suurbritannian kansallinen chartistijärjestö" perustettiin. Johtajat oli ennen pistetty tyrmään, mutta kun he seuraavana vuonna laskettiin vapaiksi, puhkesi liike voimakkaammin kuin milloinkaan ennen, työväen ahdinkotilan ollessa suurempi kuin milloinkaan. Uusi anomus annettiin parlamentille, sen alla oli 3,300,000 allekirjoitusta. Mutta tällä oli vielä huonompi menestys kuin edellisellä adressilla. Yleisen työlakon menestys tämän hylkäämistuomion johdosta ei sekään onnistunut: se tuli vaan osittaiseksi ja kesti muutamia päiviä (5—22. 8. 1842). Chartismin voima heikkeni tämän perästä silmännähtävästi. Siihen vaikuttivat muutamat erityiset seikat, etenkin viljatulli-liike harrastus 10-tuntisen työpäivän hyväksi ja O'Connorin agraariset tuumat.

V. 1815 säädettiin laki Englannissa, joka viljanhinnan laskemisen estämiseksi määräsi sille suojelustullin niin kau'an kuin se ei noussut vissin minimihinnan yli. Tätä lakia vastustivat vapaamieliset ja sillä tarkottivat he kahta sängen tärkeää seikkaa, jotka molemmat olivat omiansa edistämään vanhoillisten maanomistajien kukistamista ja heidän oman valtansa laajentamista. Toinen oli vuokraajien tekeminen tällä toimenpiteellä enemmän riippumattomiksi upporikkaista vanhoillisista maanomistajista, joten tietysti vuokraajat kannattaisivat vapaamielistä puoluetta. Toinen tarkoitus oli taas se, että lain poistamisella vapaamieliset tehtailijat saisivat työpalkat *vastaavasti laskemaan*, kun leipä, työväestön pääravinto, olisi helppohintaisempi. Mutta työväelle saarnattiin heidän puoleltaan, että palkat nousisivat välillisesti kun leipähuoistuisi. Työväki uskoi tämän vaan osaksi, valistuneempi puoli ei antanut pettää itseänsä vapaamie-

listen korulauseilla: he jäivät kylmiksi koko tuon viljattullin poistamisen suhteen. Väittivät päinvastoin, että työväelle koko jutusta olisi selvää tappiota, sillä varma olisi, että, jos maanviljelyksen taloudelliset edellytykset huonontuisivat, tulisi joukko maalaistyöväestöä kaupunkeihin ja polkisi työpalkat. tietysti vastustivat tories, vanhoilliset, tätä tuumaa mitä kiivaammin, ja useat, kuten Stephens ja Oastler, liittyivät juuri tästä syystä chartisteihin. Mutta epäilemättä vaikutti tuo anticornlaw-liike sittenkin jossain määrin lamauttavasti chartistiliikkeeseen. Ja toiselta puolen hommasivat taas vanhoilliset kostoksi 10-tuntin työpäivän aikaansaamista tehtaissa ainakin naisille ja lapsille, jota työväestö hartaasti toivoi ja vapaamieliset tehtaanomistajat ja vapaan viljan puolustajat, Cobden ja Bright etunenässä pelkäsivät kuin ruttoa ja kivenkovaan vastustivat. Sekä vapaan viljattullin laki että laki 10-tuntisesta työpäivästä eivät kuitenkaan ytimessään olleet muuta kuin molempien keskenään riitelevien porvaripuolueitten syötteet Englannin syville riveille tarkoituksella, että niillä heidän huomionsa ja harrastuksensa vedettäisiin pois varsinaisesti tepsivästä keinosta, yleisestä äänioikeudesta. Chartistinen liike laimeni juuri silloin kun molemmat lait vv. 1846 ja 1847 menivät läpi eduskunnassa. Työväestön paras ei ollut kummankaan puolueen harrastuksena! Mutta kumpikin tahtoi kuitenkin työväen kannatuksen itsekkäiden ja valanhimoisten pyyteittensä tukemiseksi!

O'Brien puolusti koko maan ottamista valtion huostaan, jota aatetta Englannissa nyt ajaa parikin porvarillista seuraa ja joka muualla yhä enemmän pääsee voitolle sosialistipiirienkin ulkopuolella. Mutta O'Connor ei luullut siitä pitkiin aikoihin tulevan mitään käytännöllistä tulosta ja hän ajoi sen takia toista tuumaa, että 1 milj. markalla ostettaisiin maata, joka sitten arvan kautta jaettaisiin pienissä tiloissa osakkaille. Täten arveli hän voivansa vähentää joutilaitten työntekijäin lukua ja korottaa palkkoja. Mutta kun vaan pieni määrä osakkaita ehtii saada vissin ajan kuluessa tiloja, suuttuivat toiset; koko homma meni myttyyn ja O'Connorin vaikutusvalta

meni samassa. Kun sen takia vielä v. 1848 yritettiin kolmas anomus parlamentille, johon ei tullut kuin 2,000,000 osaksi vääriä allekirjoituksia, ja parlamentti tämänkin hylkäsi, raukesi koko tuo suuri chartistinen liike 10 vuotta kestätyään aivan tyhjiin, koska Wellingtonin herttua vielä lisäksi rautakouralla kävi kukistamaan kaikki kapinanyritykset.

Chartismi kuoli, eikä se voinutkaan, historiallisesti katsottuna, onnistua. Työväki ei vielä siihen aikaan ollut kyllin valtiollisesti, sivistyksellisesti, eikä edes taloudellisestikaan kehittynyt. Sitä paitsi siltä puuttui luja järjestö ja taktillisesta menettelystä (fyysillinen vai siveellinenkö voima) vallitsi suuri eripuraisuus. Porvaristo taas oli vielä liian mahtava, jotta työväki olisi saanut tämän *silloin* luopumaan *valtiollisesta* asemastaan. Englannin työväestö oli nyt pakotettu käymään hiljaisten reformien tietä ammatillisen toiminnan avulla, joka on tehnyt Englannista porvarillisten maailmanparantajien luvatus maan aina viimeisiin aikoihin, vaikka ei tähän päivään asti. Engels ennusti väärin, kun hän väitti v. 1845, että rauhallinen ratkaisu oli liian myöhäinen.

Mutta vaikka chartistinen liike laimentui, ensi aikoina sen kukistumisen perästä, ammattikunnalliseksi, kooperatiiviseksi ja sen kaltaisiksi liikkeiksi, ei tämä Englannin työväen mahtava voimanponnistus ollut turha. Se pakotti Englannin yläluokan itsesäilyttämisvaistosta tekemään yhä suurempia myönnytyksiä, vieläpä kaksi kertaa valtiollisen äänioikeuden alalla, se laskei oleviin oloihin nojautuvan perustuksen Marx ja Engels'in kommunistiselle manifestille, josta koko maailman köyhälistö on imenyt äidinmaitonsa, se saarnasi liika-arvon, riiston ja luokkataistelun aatteita sekä tietopuolisesti että ennen kaikkea käytännöllisesti ja etupäässä se ensin opetti, että ainoastaan valtiollisen vallan anastamisella työväestö voi aikaansaada pysyviä parannuksia omassa tilassaan — aate, jonka mahtavaksi kannattajaksi sitte Lassalle niin suurella menestyksellä nousi ja johon nyt taas viime aikoina Englanninkin työväki on palannut,

niinikään melkoisella menestyksellä ja suurilla tulevaisuuden toiveilla.

Uuden Ajan Kynnyksellä 1908.

Sosialismin esitaistelijat ja tienraivaajat

TIEDOKKAAT SOSIALISMIN PALVELUKSESSA

Pierre Dupont, ranskalainen köyhälistön runoilija, joka oli laulanut kuuluisan "Laulun leivästä"*) on eräässä laulussaan väittänyt, että "sosialismilla olisi kaksi siipeä: työläinen ja tiedokas" (oppinut, lukenut). Se oli v. 1848, jolloin molemmat vieretysten makasivat Pariisin barrikaadeilla, taisteltuaan urhoollisesti köyhälistön vapauden taistelua: tämä yhteinen taistelu ja kuolema saattoi Dupont'in sydämen lämpiytymään.

Missä määrin ovat nyt tiedokas ja työläinen liittolaisia?

Marx lausuu jo Kommunistisessa manifestissaan: "Kuten ennen osa aatelistoa meni porvariston puolelle, niin menee osa porvaristoa köyhälistön riviin ja etupäässä osa ihanteellisista porvarillisista, jotka ovat kohonneet käsittämään koko tämän historiallisen liikkeen tietopuoliselta kannalta." Mutta jo Lassalle varotti v. 1863, kun oli "yleiseen saksalaiseen työväenyhdistykseen" otettava jäseniä, että "niitten henkilöitten joukkoon, joiden suhteen aina on kysyttävä hallinnon mielipidettä, kuuluvat yleensä kaikki tiedokkaat ("alle Litteraten").

Marx, Engels, Lassalle olivat kaikki tuommoisia litteraatteja, tiedokkaita, lähteneet varsinaisen porvaris-

*) Saksaksi kääntänyt Strodtmann ja vielä vaikuttavimmin (muokailleen) Fred. Freiligrath.